

KISGRAFIKA^{2024/4}

KIADJA A „KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE GRAFIKAGYŰJTŐ ÉS MŰVELŐDÉSI EGYESÜLET”

GULICSKA LŐRINC
Ex libris
X2, 110 × 85 mm, 1973

FERY ANTAL
Ex libris
X2/2, 86 × 74 mm, 1972

MENYHÁRT JÓZSEF
Ex libris
X2, 108 × 60 mm, 1934

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR
BUÉK 1972
X3, 101 × 86 mm, 1971

RÉVÉSZ KORNÉL
BUÉK
X3, 100 × 84 mm, 1936

VÁRKONYI KÁROLY
Ex libris
X2, 100 × 72 mm, 1982

TARTALOM

- PADNÉ SZABÓ MÁRIA: János vitéz • DR. HORVÁTH HILDA: Bauer Imre •
VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA: Ünnepi megemlékezés Nagy László Lázár emléktáblájánál •
PADNÉ SZABÓ MÁRIA: Kultúrtörténet ex libriseken • Könyvajánló: DR. KÖRÖSI ILONA tollából •
DR. TEBELI IZABELLA: XL. FISAE Kongresszus •
VÁRKONYI ZSOLT: Várkonyi Károly linómetszetei • 175 éve volt •
STOKINGER JÓZSEF: Az ex libris nem csak szórakoztat •
DR. JUHÁSZ ISTVÁN: Gulicska Lőrinc •

ALAPÍTVÁ: 1959. MEGJELENIK ÉVENTE NÉGY ALKALOMMAL
Postacím: 2042 Törökbálint, Bartók Béla utca 2. • Internetcím: www.kisgrafiKA.hu
Ex librisek forráshelye: Stokinger gyűjtemény és www.exlibrismuzeum.hu
Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető • e-mail: titkar@kisgrafiKA.hu
Szerkesztők: dr. Tebeli Izabella • Stokinger József
ISSN 0209-6161 (nyomtatott) • ISSN 2786-1104 (online)

AZ EMLÉKEK ÖRÖKKÉ ÉLNEK

Velük, általuk működött, újra és újra erőre kapva a KBK.
Köszönet illeti őket sok évig végzett munkájukért.

COMO-OLASZORSZÁG 1968. EX LIBRIS KONGRESSZUS

Varga Nándor Lajos 1895-1978 (festő, grafikus művész, KBK volt elnöke),
Kopasz Márta 1911-2011 (festő, grafikus, KBK szegedi csoport alapítója majd elnöke), Kovács Albert.

SZEGED, 1988. KBK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓ

Kiállítás megnyitó (pályázati anyagból) megnyitja: dr. König Róbert
mellette feketében Rácz Mária, zöld ruhában dr. Rosta Sándorné Pap Piroska festőművész,
fehérben Cs. Szűts Méda grafikusművész.

PADNÉ SZABÓ MÁRIA

JÁNOS VITÉZ

Kapolcsi Kovács Csaba grafikái

Ajka, Könyvtár, 2024. szeptember 30.

Szeretettel köszöntöm az irodalmat és grafikát együtt is szerető kedves vendégeinket az Országos Könyvtári Napok első helyi rendezvényén, Kapolcsi Kovács Csaba kiállításán! Petőfi Sándor János vitéz című elbeszélő költeményét minden magyar jól ismeri. Az ötödikes diákok örömmel és könnyen tanulják, mert a romantikus, naív hősköltemény közel áll a mesék világához. Ismerős helyekkel és szereplőkkel találkozunk, mint patakpart, zsványtanya, királyi palota, Óperenciás tenger, illetve szegényleány/szegénylegény, király, királylány, óriások és boszorkák. A tanulást az is könnyíti, hogy a tankönyvekben is illusztrációk teszik látványossá az eseményeket. A mű első kiadást 1845-ben Grimm Vince könyomatai illusztrálták, később Jaschik Álmos, Würtz Ádám és más művészek rajzai mesélték el a történetet.

Kapolcsi Kovács Csaba grafikái azonban nem a megszokott illusztrációk, mert nem egy-egy fejezetet tesznek látványossá, hanem összetett hangulatokat, érzelmeket fejeznek ki úgy, hogy a háttérből azért nyomon követhetők az események is.

A grafika kiválóan alkalmas a művészi tömörítésre. Petőfi műve 27 fejezetből áll, Csaba pedig 12 rajzot hozott ma nekünk. Mindkettő mesés szám. A 27-et a legritkábban soroljuk közéjük, pedig egyértelmű akkor, ha eszünkbe jut, hogy ez a 3 harmadik hatványa. A 3 pedig elengedhetetlen a csodákhoz közeli világban, így a János vitézben is. 3 próbát kell kiállni, 3 medvét, 3 oroszlánt legyőzni... A 7 úgy bújik meg a műben, hogy a 7. fejezetben Hetedhét országot járnak meg a katonák. A zsványtanyán pedig éjfélkor, azaz éjjel 12 órakor 12 zsvány fogadja be a bujdosó juhászbojtárt. Ráadásul a 12. fejezetben szabadítja ki Jancsi a francia királylányt, itt válik hőssé. Ennek jegyében keressük meg közösen a 12 grafikán azokat a jeleket, amelyek közel hozzák Petőfi Sándor és Csaba látásmódját!

Első témakör: egy nap, egy helyszín, a költemény első 4 fejezete négy szereplővel. Első rajz: Kukorica Jancsi egy fa törzsének támaszkodva figyeli a patakban mosó Iluskát. Az elbeszélő költeményből tudjuk, hogy két árva talált egymásra. Valószínű eszünkbe se jut, hogy a két főszereplő akár valós személy is lehetett. Petőfi ráckevei barátjától, Ács Károlytól hallotta a történetet.

A ráckevei anyakönyv (matrikula) szerint 1774-ben itt született Piringer János, aki előbb apját veszítette el, azután az édesanyja újra házasodott, az új férj nevére vette a fiút, így lett Horváth Nepomuki János. Majd az anyja halt meg, a mostohaapa pedig otthagytott csapot-papot.

Az árvát nagybátyja vette magához, mert neki csak egy lánya volt: Juliska. A fiúból szabólegény lett – nem juhász, de 1793-ban besorozták I. Ferenc Habsburg császár seregébe, az 1. huszárezredbe 12 év szolgálatra. Megtanult németül, olaszul és franciául, a Radetzky ezred tisztje lett, és részt vett a Napóleon elleni háborúban. Nem nehéz párhuzamot találni a valóság és a mi történetünk között még akkor sem, ha Juliskából Iluska lett. A Jancsi és Juliska névpáros már foglalt volt, a Grimm mese már ismert volt, az Iluska és Juliska név között pedig mindössze egy J betű/hang és a betűrend az eltérés. Ha alaposan megnézzük az első grafikát, megtehetjük a jelenet harmadik szereplőjét, a mostohát is. Keze, cipője, szoknyája adja, hogy a rajz fő szerkezeti vonala majdnem zárt kört alkosson, melynek jobb oldala a madárral előrevetíti az idillt, bal oldala a denevérral a balsorsot. A következő grafika már Jancsi gazdájának haragja miatt a búcsúzásról szól: „Elváltak egymástól, mint ágtól a levél.”

A második szerkezeti egység Jancsi földi vándorlását követi. A fejezeteknek Petőfi nem adott címet, Csaba is csak rövidet. De minden egységben, minden olvasó és néző megtalálja azt a fókuszmondatot, ami a szakasz lényegét tömöríti.

Ha azt idézem, hogy „Téged az isten is zsványoknak teremtett”, akkor tudjuk, hogy Kukorica Jancsi érkezett bolyongásának első próbatételéhez. Bátorságának köszönhetően a latrok befogadták. A rajzos megjelenítés akár egy rejtvénynek is kiváló. Keressük meg az összes zsványt! Társítsunk hozzájuk 1-1 jelképet, munkaeszközt! Van-e még élőlény az alkotáson? Milyen végső megoldást választott Jancsi?

A következő (negyedik) grafika igazolja, hogy a művészi szabadságnak mekkora értéke van. A zsványokkal való leszámolás után Jancsi vándorútja során katonákkal találkozott, beállt huszárnak, hogy felejtse bánatát. Bejárt hetedhét országot, találkozott kutyafejű tatárokkal, járt Szerencsenországban, ami a mai Etiópiát jelenti, Taljánországban, az akkori Itáliában, Lengyelföldön és Indiában, hogy elérjen Franciaországba is. Mivel az útvonal leírása se a földrajzi, se a történelmi tényekkel nem egyezik, ezért képi megjelenítése sem egyszerű. De a művész felülemelkedik ezen, a rendezetlenségből úgy tesz rendet, hogy egy szabálytalan földgömböt szabálytalan vonalak sokaságával hálóz be, a vonalak közé rejt néhány, más-más földrészre jellemző épületet, és megrajzolja azt a kalandot, amikor: (és itt a fókuszmondat) „ha fáztak, hát kapták magokat, /

Leszálltak, s hátokra vették a lovakat.” Jancsi pedig egy bárányfelhőbe kapaszkodva maga köré gyűjti a csillagokat, hogy láthassák a világ tetejét. A rajz megfordítható, Keletről, Délről, Nyugatról vagy Északról nézve is tökéletes alkotást látunk.

A következő két rajz Petőfi remekművének és Csaba sorozatának is a tengelyét adja. Ez a fényes jelenetsor a csúcspont, amikor Jancsi kiszabadítja a francia király lányát a török basa fiának kezei közül. A művészi sűrítés és szerkesztés kiváló példáját látjuk itt is. Az én szememmel nézve vágtat velünk szembe egy aprólékosan megrajzolt ló, hátán a kettéhasított török szultán abban a pillanatban, amikor már két oldalra zuhan le a lóról, de még jobbában szorítja handzsárját, baljában tartja még a pajzsát. A széteső test háttérében egy futó lovas, akinek még van további feladata. A jobboldalon, már-már eltűnően, elveszőben lovagol a szultán fia a francia királylánnyal. Jancsi alig látható, de a várható eredmény annál inkább: a királylány kiemelkedik, kiszabadul a török nyergéből. A bűnös elnyerte méltó büntetését. Minek kell következnie? A jónak, a győztesnek méltó jutalom jár. A következő grafika helyszíne már a királyi palota. A központi helyet a király és királylány foglalja el, ők jelképezik a megmentett francia népet is. Kukorica Jancsi, aki éppen most vált János vitézzé, a rajz periferiáján, baloldalt áll, de úgy, hogy az uralkodó fölé emelkedik, egy szintbe kerül Párizs tornyaival. Tehát megvan a középső és felső szint, de hiányzik még a fordulat, ami onnan indul, ahonnan Jancsi jött. Elmeséli élete történetét. Azért mond le a királylány kezéről, mert ő vitézként is hű marad Iluskájához, nála vár rá a boldogság, a család. Hogy ennek anyagi akadálya ne legyen, a király egy zsák arannyal ajándékozza meg. A zsák arany viszont már leértékelődött a zsványok tanyáján, ezért Csaba a tőle megszokott jelképes megjelenítést választ. A gazdagságot egy hatalmas sütőtök, népi nevén úritök jeleníti meg. Jánosnak már csak gályára ülve haza kell mennie, és jöhet a boldog vég. De jön a fordulat, a vihar.

Újabb grafika mutatja, hogy a hajótörésből János egy felhőbe kapaszkodva menekül, és egy mesés fordulattal a tornádó tölcseréből „születő” griffmadár hátára pattanva jut haza kis falujába. Azt híhetnénk ez a nyugalom és béke szigete, de a vihar itt nem fejeződik be, hanem átcsap egy súlyosabb lelki viharba, amit Iluska halálhíre okoz.

A következő egység a borús hangulaté. János második, Iluska halála miatti vándorútja során találkozik még egy valós emberrel, a bajba jutott fazekassal, azután már egészen a mesék világába kerül. Az óriásoknak – nem csupán méretük miatt több szerep jut Csaba alkotásain. Kiváló lehetőséget adnak arra, hogy a jó és a rossz, a haladás és maradás, az elutasítás és elfogadás szélsőségei között megtaláljuk az átmenetet, a középutas megoldást. A kompromisszumnak pedig ára van. Az óriás talpának „csiklandozása” és királyuk halála kellett ahhoz, hogy hőszünk tovább jusson. A csodatévő síp hangjára segítséget kap az Óperencián való átjutáshoz.

Ott újabb helyszín, újabb hangulat várja. A Sötétség országa János vitéz lelkiállapotának legmegfelelőbb hely. Jó arra, hogy a kétségbeesés helyett megkezdődjön a rend, az egyensúly helyreállítása. A boszorkányok legyőzése után „derült lassanként a sötétség országa.” A fárasztó küzdelem után hőszünk elalszik. (9. rajz) Éjfélkor kísértetek lebegnek csukott szeme előtt, talán figyelmeztetésül, hogy a megpróbáltatásoknak még nincs vége. A rajz 3 szintje jól elkülönül, (világos, sötét, még sötétebb) de mivel álom – megfordul a rend, felülre kerül az alvilág, ahol örvénylenek a szellemek, középen marad a föld szintje, valós és átvitt értelemben is, mert János valóban a földön, egy sírhalmon aludt el. Alulra került a légtér, a madarak szintje a falu fölé emelkedő kakassal. Itt sűrűsödik a legtöbb jelkép. Hőszünk az életfa alatt alszik a gyökerek és törzs között. Lábánál egy ásó, aminek nyele olyan fejfa felé mutat, ami nagyon hasonlít egy földbe szúrt, díszes markolatú kardra. Az én olvasatomban ez azt jelenti, hogy még néhány próbatétel, és elérhető a cél, a nagy találkozás élve vagy halva. Erre utal a létra, ami felfelé visz, összeköt, eredményhez vezet. A hajnali kakasszó a múlt eltűnését, valami új kezdetét adja hírül.

Az új kezdete pedig az Óperenciás tenger szigetén vár bennünket, ide egy óriás a vállán viszi át hőszünket. Tündérorságban bezárul a kör, a jó elnyeri méltó jutalmát.

Az önök jutalma pedig az, hogy még nagyon sok rejtvényt fejthetnek meg, ha közelebbről is nézegetik Kapolcsi Kovács Csaba újabb remekeit.

VASNÉ DR. TÓTH KORNÉLIA

Ünnepi megemlékezés Nagy László Lázár emléktáblájánál Cegléden

*A beszéd 2024. szeptember 10-én hangzott el
a ceglédi Városháza udvarán található panteonban.*

Szeretettel és tisztelettel köszöntök mindenkit ezen az ünnepi megemlékezésen. Nagy László Lázár (1935–2019), Cegléd nemzetközi hírnő grafikusművésze 2019 januárjában hunyt el, nagy veszteség ez mindannyiunk számára. A művész idén lenne 89 éves. Születésnapján, szeptember 10-én rá emlékezünk, méltatva munkásságát a ceglédi Városháza udvarán annál az emléktáblánál, melyet 2019. május 8-án avattunk fel a tiszteletére. Akkor is, ma is meghatódva állok e nevezetes helyen, megköszönve Cegléd városának a felkérést, hogy én idézhetem fel a település e jeles díszpolgárának érdemeit.

*Vasné dr. Tóth Kornélia
ünnepi beszédet mond az emléktáblánál*

Az emlékezés által egy különleges utazást tehetünk, visszagondolva a művész életpályájára, velünk való kapcsolódási pontjaira, ahogy Juhász Gyula *Emlék* című versében megfogalmazta: „Egy arc fölbukkan néha a homályból, / Hová eldugta őt a feledés, / Egy régi társnak arca, aki bátor / Tekintetével a lelkedbe néz. // Elhunyt napok és elfakult vidékek / Feléd ragyognak ismét hirtelen, / Fölzendül elnémult szavak zenéje / És lelken, lehangolt hangszereken // Ábrándjaid eljártassa újra multad”.

Ez a múltba tekintés számomra is lelket próbáló és megtisztelő, örömet hozó egyszerre.

Nagy László Lázár sokoldalú művészként a grafika mellett a festészet, a szobrászat, az éremkészítés terén is kipróbálta magát, könyveket illusztrált, oklevelet, emléklapokat készített, karikatúrákat rajzolt, de a legkedvesebb számára a kisgrafika, ezen belül is az ex libris műfaja maradt, mely területen 1966-tól, több mint fél évszázadon át aktívan alkotott.

*Önarckép,
op. 217, X2, 98x75 mm, 1976*

Művészi tehetségéhez nagyfokú szervezőkészség és emberbaráti szeretet társult. Azok közé az emberek közé tartozott, akiket könnyű megszeretni, nemcsak optimista, a nehézségekben is kitartó természetük miatt, hanem azon értékek okán is, melyeket képviselnek és továbbbadnak a környezetüknek, tanítványaiknak. Nem csoda, hogy ilyen ember lévén sokan tartoztak, tartoznak a tisztelői, emlékének ápolói közé.

Én a Kisgrafika Barátok Köre egy budapesti alkalmán találkoztam vele először, 80 éves korában még személyesen köszönthettem, és cikket írtam róla a *Kisgrafika* folyóirat hasábjain, 2018-ban pedig – vele együttműködve – könyvet állítottam össze kisgrafikai munkásságáról *Nagy László Lázár kisgrafikai világa* (2018) címmel, mely törzsrészében a művész több mint 700 kisgrafikájának (ex librisének és alkalmi grafikájának) a leírását tartalmazza, képekkel illusztráltan. Ennek kiadója munkahelyem, az Országos Széchényi Könyvtár volt, megjelenését pedig Cegléd Város Önkormányzata is támogatta. E kötetet a grafikus súlyos betegsége ellenére 2018. június 9-én együtt dedikáltuk az ünnepi könyvhéten Budapesten, a Vörösmarty téren, majd nagy örömmel rendeztük meg 2018. október 3-án a könyv bemutatóját az Országos Széchényi Könyvtárban, október 11-én pedig a Kossuth Művelődési Központ Ceglédi Galériájában. Nagy László Lázár nagyon hálás volt a kisgrafikai életművét, kiállításait átfogóan bemutató kötetért.

Kettőnk közös munkája során én is sok értékkel gazdagodtam, mind művészeti, mind emberi szempontból. Művészi munkásságának alaposabb megismerését segítették a személyes beszélgetések, melyek által széles művelődéstörténeti körkép bontakozhatott ki előttem Nagy László Lázár szerteágazó alkotói tevékenysége és kapcsolati hálója tekintetében.

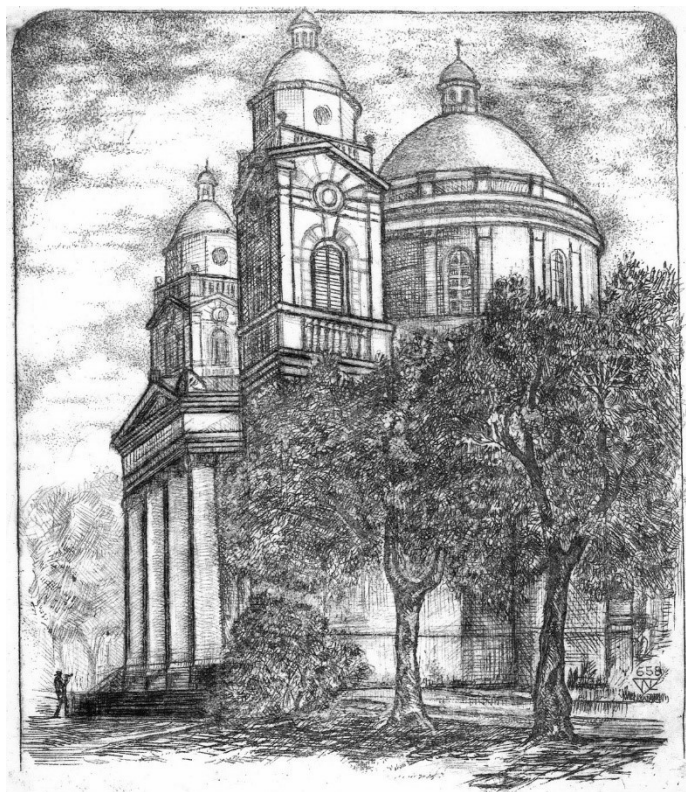
Aprólékosan kidolgozott művei – gondolok itt a tenyérnyi felületen mesterien megalkotott kisgrafikákra is – minden korosztály számára megannyi érdekes vonatkozást, részletet tartalmaznak, a vizuális nevelés részét képezhetik az iskolai oktatásban is.

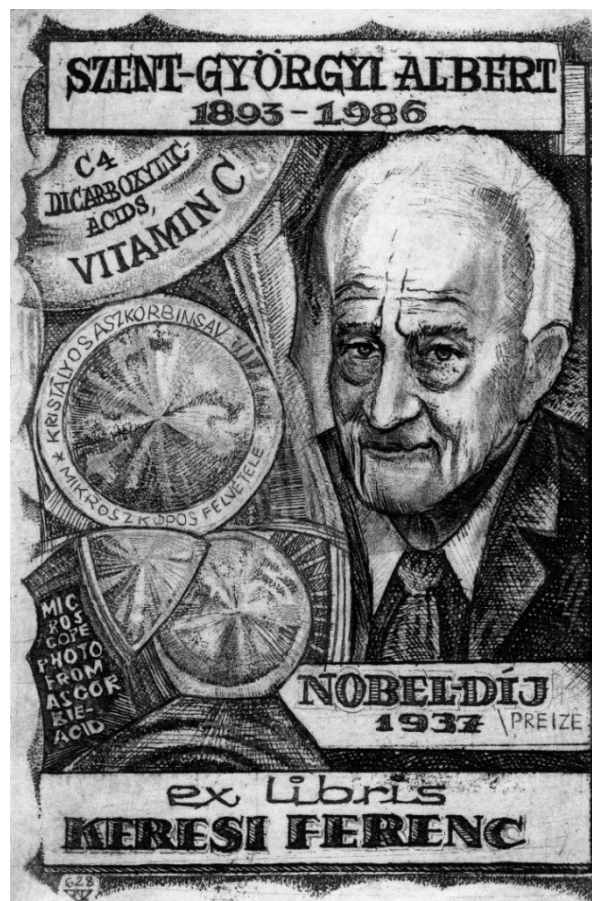
op. 50, X2, 63x94 mm, 1971

Alkotásain hangsúlyos szerepet kap ceglédisége, számos neves itteni épületet, emlékművet örökített meg, köztük a Magyarok Nagyasszonya-kápolnát, a Ceglédi Református Nagytemplomot. Művelődéstörténeti szempontból kiemelkedőek a híres magyar embereket, irodalmi műveket, történelmi eseményeket, műemlékeket, a képzőművészeti és a zenei élet nagyjait megőrkítő-hirdető alkotások.

Sorozatai közül a Nobel-díjasokat bemutató grafikák nemzetközi szempontból is nagy érdeklődésre tarthatnak számot. Ezeken a díjat elnyert magyar hírességek – Szent-Györgyi Albert (1937), Hevesy György (1943), Gábor Dénes (1971), Kertész Imre (2002) – portréi szerepelnek, a munkásságukra utaló motívumokkal.

Ceglédi Református Nagytemplom,
op. 658, C3, 123x105 mm, 2007

op. 628, C2+C3, 117x78 mm, 2004

A grafikák részben megrendelésre, részben ajándék gyanánt készültek. A megrendelők közt a magyar ex libris élet, a Kisgrafika Barátok Köre számos oszlopos tagja szerepel, például Réthy István és Palásthy Lajos titkárok, emellett Reisinger Jenő, Semsey Andor, Illyés Sándor László, Gombos László, Katona Gábor, Kertész Dénes, Krajcsi Tiborné és Soós Imre. A Balaton mondavilágát, a tihanyi visszhang történetét idézi Gombos László egy ex librise, másik lapjain például Árpád vezér, illetve a pécsi Gázi Kászim pasa dzsámija jelenik meg.

op. 133, X2, 102x64 mm, 1973

A grafikus külföldi megbízói közt említhetjük a romániai (brassói) Emil I. Bologa, a svájci Carlo Chiesa, az osztrák Roland Roveda, a dán Klaus Rödel, Jørgen Vils Pedersen, az olasz Mario De Filippis, Francesco Carbonara, Gian Carlo Torre, a mexikói Emilio Carrasco Gutiérrez nevét. Mario De Filippis arezzói vendéglős gasztro-nómiai tárgyú ex librisén étkekkel terített asztal látható.

Nagy László Lázár kisgrafikáit az egyéni megrendeléseken túl részben magyar és külföldi kiállításokra, pályázatokra készítette. Kongresszusi lapjai többnyire az adott helyszínhez kapcsolódnak, például a Dániában, Frederikshavnban 2002-ben rendezett 29. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszusra szóló lap – Palásthy Lajos nevére – az ország korai történetére utalóan viking harcost ábrázol.

op. 620, X2, 102x80 mm, 2002

A nemzetközi pályázatok közül a Pinokkió-témáját Carlo Collodi művének, a *Pinokkió kalandjainak* könyvben való megjelenése centenáriuma írt ki a Carlo Collodi Alapítvány az olaszországi Pesciában. Ez alkalomra Nagy László Lázár több művet is készített 1982-ben, melyeken Pinokkió alakja különféle élethelyzetekben tűnik fel.

A nemzetközileg is kiemelkedő jelentőségű Don Quijote-sorozat darabjainak létrejötténél meghatározóak voltak a Cervantes születése 450. évfordulójára 1997–1998-ban rendezett kiállítások Spanyol-, Olasz- és Németországban. A Nagy László Lázár ez irányú munkásságáról kiadványt is szerkesztő Gian Carlo Torre olasz orvosprofesszor egyik fő gyűjtési területe a Don Quijote-lapok, ő is rendelt ilyen vonatkozású ex librist a művésztől, melyen a főhős kezében álarcot tart.

op. 584,
C3,
99x71 mm,
1997

Nagy László Lázár többször indult a Biblioteca Comunale di Bodio Lomnago pályázatain, 2008-ban kerékpár, 2009-ben Galileo Galilei, 2012-ben *Mozi az álmógép* témában. A 2008. évi pályázaton a kiírásnak megfelelően kerékpártörténetet ábrázoló könyvjeggyel vett részt, bemutatva a jármű történetét, kezdve Leonardo da Vinci 1491-es vázlatától napjaink konstrukciójáig. A Galileo Galilei itáliai fizikus, csillagász emlékére alkotott montázszerű ex librisek 2009-ben abból az alkalomból készültek, hogy Galilei 400 éve fedezte fel a teleszkópot, és 40 éve lépett először ember a Holdra.

op. 676, C3, 118x118 mm, 2009

Mindezen grafikák is szemléltetik Nagy László Lázár széles körű tájékozottságát, érdeklődési köreit és ismertségét a hazai mellett nemzetközi szinten. Munkássága, alkotásai időtállóságát mutatja, hogy művei életében több mint 300 kiállításon szerepeltek Magyarországon és külföldön, és halála után is megtekinthetők különféle tárlatokon. Életműve napjainkban is fontos helyet foglal el a képzőművészeti életben, hagyatéka tovább él a személyes és kollektív emlékezetben, többirányú hatást gyakorolva a hazai, sőt a külföldi alkotókra, művészpártólókra is.

Emlékezetét többféle módon ápoljuk, ennek szép példája, hogy emléktáblájánál évente ünnepséget rendez Cegléd művészetkedvelő lakossága. Egy évvel Nagy László Lázár halála után barátja és tisztelője, dr. Juhász István – a grafikus műveit és ezzel párhuzamosan tanítványai, művész barátai, volt munkatársai alkotásait bemutató – nagy sikerű kettős kiállítást rendezett az emlékére, idén pedig sok látogatót vonzó előadással és a *Kisgrafika* folyóirat hasábjain részletes megemlékező cikkel tisztelt az 5 éve elhunyt művész alkotói életútja előtt.

A Nagy László Lázár hírnevét külföldön továbbvivő munkák közül az *inPressioni* olasz kisgrafikai folyóirat 2023. évi tavaszi számából saját írásomat emelném ki, mely ex libris irányú munkásságának külföldi, főként olasz vonatkozásaiba ad betekintést.

A Nagy László Lázár által készített grafikákat sok gyűjtő ismeri a világ minden tájáról, és számos közgyűjteményben is fellelhetők. A művészhez ezen alkotások, illetve a bennünk őrzött személyes történetek révén mindig visszatálhatunk – az emlékezés sajátos szűrőjén keresztül.

Az emlékidézés fonalának végére érve Milan Kundera író szavaival zárom beszédemet, aki a következőképpen fogalmazta meg a múlttal való kapcsolattartás, az emlékek ápolásának fontosságát:

„Hogy [...] az én el ne csökevényesedjen, dússága megmaradjon, ápolgatni kell az emlékeket, mint a cserepes növényt, ehhez pedig elengedhetetlen a kapcsolattartás a múlt tanúival, vagyis a barátokkal. Ők a tükrünk, az emlékezetünk; nem várunk el tőlük mást, mint hogy néhanapján felfényezzék ezt a tükröt, és mi nézegethessük benne magunkat.”

Ehhez is irányt mutat nekünk

Nagy László Lázár,

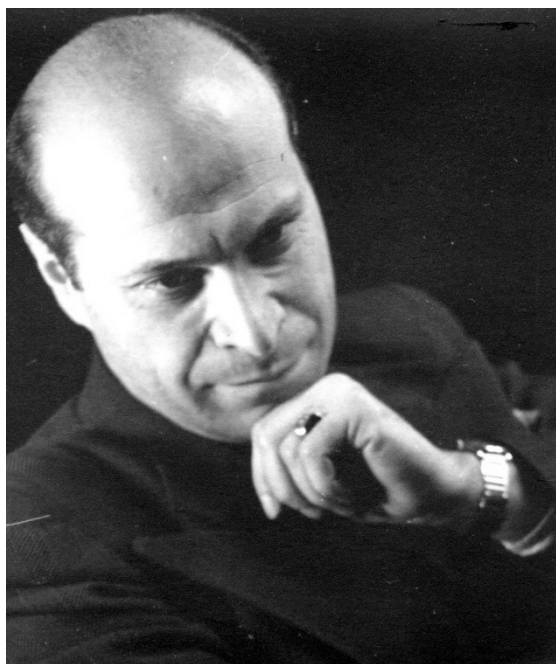
múltunk jeles tanúja, a példaértékű ember,
barát és művész.

Köszönöm a figyelmet!

DR. HORVÁTH HILDA

Bauer Imre, esztergomi gyűjtő

10 éve, a holokauszt hetvenedik évfordulóján Balázs Károly *44 Magyar zsidó exlibris* című bibliofil minikönyve válogatást mutatott be izraelita alkotók, illetve megrendelők munkáiból. Ebben szerepelt Révész Kornél Bauer Imrének tervezett egyik ex librise is.

Bauer Imre portréja

De ki is volt Bauer Imre? Szerencsére fennmaradt egy vele készített riport, amelyben vallott állhatatos gyűjtői tevékenységéről. Mindenekelőtt a rendszerességet emelte ki, amelynek alapvető szerepe volt kollektív létrehozásában. Bauer nem rendelkezett jelentős vagyonnal, de igénye volt a kultúrára, ezért választotta a számára elérhető grafikai művészeteket, jelesül a kisgrafikát, illetve a bélyeggyűjtést.

Életéről a korabeli sajtóból tájékozódhatunk, mely információkat a nevére készült ex librisek mintegy megerősítik. Ex libris-kollekciója 7000 darabra rúgott, különféle technikájú lapokkal, az I. világháború előtti és kortárs alkotók munkáival. Főként a rézkarc-lapokat tartotta sokra.

Családjával együtt Esztergomban élt: kisgrafikáinak vissza-visszatérő motívuma a város látképe és jeles épületei, különösen a székesegyház. Közülük a legszebbek Bayer (Bajor) Ágost rézkarcai.

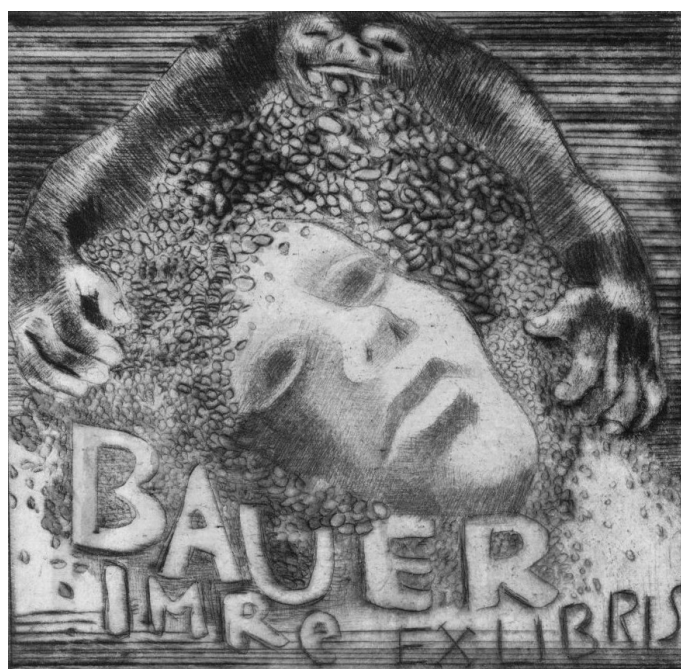
Esztergomban a Gazdasági Bank Rt. titkára, főkönyvelője volt, illetve két cég (Behozatali és Rottár Gyógyszer Rt.; Borászati Egylet Rt.) felügyelőbizottságában dolgozott.

*Révész Kornél: BÚÉK Bauer Imre,
X3/col. (1932) 109x102 cm*

Tagja volt az Esztergomi Kereskedelmi Társulatnak. Egyik kisgrafikáján (Révész Kornél műve) hatalmas nyitott főkönyv előtt áll, az újévet köszöntve négylevelű lóhere-csokorral a kezében.

Izraelita vallású volt, s megtartotta hitét. 1921-ben Esztergomban, a zsinagógában – még, mint műegyetemi hallgató – kötött házasságot Révész Irénnel. Ottó fiuk nagykorúvá válásakor 1936-ban Bauerék megtartották a tradicionális bar micvát, amelyre meghívót rendelték, 1941-ben pedig az érettségizett fiatalembert humoros lappal lepték meg.

*Michel Fingesten: Ex libris Bauer Imre,
C3, 132x135 cm*

1938-ban, immár évtizedes iskolaszéki elnöki munkásságát méltatva, az ő érdeméért említették, hogy a kislétszámú izraelita iskola modern intézménnyé válhatott. 1942-43-ban azonban a megváltozott történelmi körülmények között már hiába érvelt a zsidó iskola fenntartása mellett.

Bauer igen mozgalmas társasági életet élt, kitűnő szervező volt. Konferanszié és színészi szerepet egyaránt vállalt. Különösen az izraelita jótékony egyesületek (kulturszakosztály, dal- és zeneegylet, nőegylet) számíthatnak rá az 1920-as évek elejétől az 1930-as évek végéig. Kitűnő imitátor volt, jól szavalt, tehetséges amatőr színész volt. Több ízben dicsérték színpadi játékát. Így tehát Révész Kornél kisgrafikája, az „ex theatrialis” nem csupán a színház iránti rajongását fejezi ki, hanem színészi játékának is emléket állít.

*„Révész Kornél: Ex theatrialis Bauer Imre,
X3/2 (1934) 89x62 cm*

1934-ben Molnár Ferenc: Ibolya c. darabjának főszerepét játszotta, 1937-ben pedig Madách Imre: Mózes című drámájának 5. felvonását adta elő nagy sikerrel. 1938-ban feleségével együtt szerepeltek Molnár Ferenc: Olympia című művében.

Rendkívül aktív és agilis volt. Mint tartalékos hadnagy, évről évre fáradhatatlanul szervezte a császári és királyi esztergomi 26. gyalogezred évi ezredünnepélyét, ahol Serédi Jusztinián pontifikálta az ünnepi misét. Ekkor jöttek össze azok, akik Esztergomban szolgáltak, s azok, akik a nagy háborúban részt vettek. 1930-ban Horthy Miklós kormányzó a háborús emlékérmét kardokkal adományozta Bauer Imrének. Az Országos Frontharcos Szövetség esztergomi csoportja megalakulásakor ellenőrré választották (1933). 1939-ben Esztergomban a felvidéki bajtársakat is fogadták. Erdély visszatérte feletti örömét fejezte ki Bauer egyik ex librise.

Sok lapja fennmaradt. A legkézenfekvőbbek a beszélő ex librisek, melyeken olvasó vagy könyvet tartó parasztok láthatók. Bauer évről évre készíttetett alkalmi grafikákat, örök optimistán reménykedve egy szebb jövő eljövételében. Könnyed, humoros lapok és kacér, erotikus, buja kisgrafikák egyaránt találhatók ex librisei között. Legtöbb lapját Révész Kornél alkotta, többféle technikával, mély humánussal. (Rokonok lehettek, hiszen Bauer felesége Révész-lány volt.) Sorolhatnánk a korabeli grafikusokat, az esztergomiakat (Bayer/Bajor/ Ágost, Einczinger Ferenc, Farkas Dezső) és másokat (Balázsfy Rezső, Drahos István, Haranghy Jenő, Havas László, Kertész-Kollmann Jenő, Menyhárt József, Nagy Árpád, Petry Béla, Radványi-Román Károly, Tompos Ernő, etc.), akik-től ex librist, alkalmi grafikát rendelt. A grafikák közül kiemelkedik Fingesten nagyszerű alkotása. Volt ex librise feleségének és fiának is.

Bauer a kisgrafikákon olykor bélyeggyűjtőként jelenik meg, a kezében nagyítóval vagy éppen lepkehálóval bélyegekre vadászva. Magyar és külföldi bélyegeket egyaránt gyűjtött, mintegy 10.000 darab volt a tulajdonában. Érdekesség, hogy gyűjteménye gyarapítása érdekében még újsághirdetést is feladott (Esztergom és Vidéke, Színházi Élet).

1934-ben nagyszabású kulturális kiállítás volt Esztergomban, ahol Bauer is részt vett a gyűjteményeivel. Munkásságát három területen jutalmazták ezüstéremmel: fotóamatőrként, továbbá grafika- és bélyeggyűjtőként is. Drahos István ex librisén amatőr fotósként látható, amint hatalmas fényképezőgéppel rohan. Bauer 1934-ben lefényképezte az átmenetileg Esztergomban tartózkodó angol válogatott labdarugócsapatot, mely fotóját a Pesti Hírlap Képes Melléklete közölte. Újdonságok iránti folytonos érdeklődését mutatja, hogy rádióamatőr volt, az Esztergomi Rádióegyesület főtítkára, 1929-ben pedig a fővárosi művészeket felvonultató esztergomi rádiónap konferansziéja. 1930-ban részt vett a rádiós Anna-bál szervezésében, ahol a résztvevők rádiós zenére táncoltak.

A vészkorszak azonban mindent elvett tőle. Jelentős könyvtára volt, Szt. István 1938-as emlékérmekből több tucat. Bauer Imrét a feleségével, Révész Irénnel és 21 éves fiúkkal, a Dudusnak becézett Ottóval együtt deportálták. A Yad Vashem intézetben a holokauszt áldozatai között szerepel adatlapjuk és fényképük. A fotón még gondtalanul nevető egyetemista fiúkat Mauthausenben érte a halál.

PADNÉ SZABÓ MÁRIA

KULTÚRTÖRTÉNET
EX LIBRISEKENVasné dr. Tóth Kornélia
művelődéstörténész gyűjteményéből

Ajkán, a Városi Múzeum és Fotógaléria adott helyet annak a kiállításnak, amit nagy szeretettel várt a budapesti, törökbálinti és helyi grafikabarátokból álló közönség. Kissné Laczay Ágnes zenetanárnő, Szíjártó Krisztina és Angermayer Judit muzeológus egy kedves zenészámmal, Dancla: Hegedűtrió egy Mozart témára című művével üdvözölték kiállítónkat és az érdeklődőket. Ezután a következő hangzott el a 2024. szeptember 6-án rendezett megnyitón.

Tisztelettel és szeretettel köszöntöm a kedves érdeklődőket kiállításunk megnyitóján. Bemutatom Önöknek Vasné dr. Tóth Kornéliát, akivel bizonyára többen találkoztak már, hiszen több alkalommal is vendégünk volt itt a múzeumban. Kornélia művelődéstörténész, tudományos kutató, könyvtáros, magyar-történelem szakos tanár, szakkönyvíró, nyelvész, folyóirat-szerkesztő. 2008-tól az Országos Széchényi Könyvtár főmunkatársa, a Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár tudományos kutatója.

Padné Szabó Mária (balról)
és Vasné dr. Tóth Kornélia (jobbról) a kiállítás megnyitón

A kisnyomtatványok körébe tartozik az ex libris is, amiből több tízezer darabot őriz nemzeti könyvtárunk. Ennek a hatalmas anyagnak a feltárása, rendszerezése, internetes tartalomszolgáltatásra előkészítése is munkaköri feladatai közé tartozik. Munkahelyén túl a Moszkvai Állami Idegen Nyelvű Könyvtárban is végezhetett ebben a témában kutatásokat, ami nagy élményt, sok szakmai tapasztalatot jelentett.

Tudományos eredményeit számtalan formában publikálta, előadásokon mutatta be, és az ex librist választotta doktori disszertációjának témájául is. A feladtból pedig hamarosan szenvedély lett, ő maga is gyűjtővé és megrendelővé vált, így is támogatva művészeinket.

Hozzávetőleg 9000 darabos gyűjteményéből 1300 a külföldi, a többi magyar alkotó munkája. Ennek a hatalmas anyagnak csak töredékét tudjuk bemutatni.

A válogatás címe: *Kultúrtörténet ex libriseken*. A címválasztást az indokolja, hogy a művészetet (művészi alkotásokat) kultúrtörténeti rendszerben mutatja be. A művelődés értékek és normák, ismeretek megszerzése és alkalmazása. A művészet pedig az értékek és normák elvont, általánosító vagy kiemelő, más nézőpontból szemlélte, plusz értéket hozzáadó megjelenítése. Ezt a hozzáadott értéket teremti meg az építész, szobrász, festő, grafikus, zenész, író, költő, színész, táncművész, tudós, és így tovább.

BARANYAI FERENC, C3, 132x102 mm, 2017

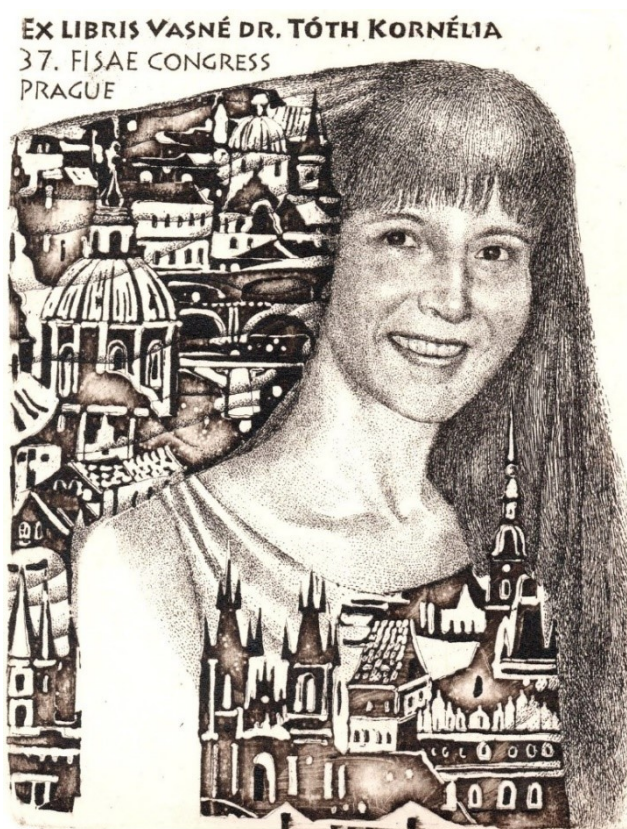
Ezt a fantasztikus sokszínűséget most a grafikus és a gyűjtő látószögéből szemlélhetjük. Az ex libris, azaz művészi könyvjegy eredendően önálló művészi, kisgrafikai alkotás, aminek feladata az volt, hogy jelezze, ki a könyv tulajdonosa, de nem elégedett meg a név esztétikus leírásával, hanem ezt olyan képi keretbe foglalta/ foglaltatta az alkotó és a megrendelő, ami utalt a könyv tartalmára és a tulajdonos valamilyen jellemzőjére, foglalkozására, érdeklődési körére is.

Ábrája kezdetben a címer, majd a tulajdonos portréja, intézmény esetén az épület rajza. Mindezt egyéb felirat is kiegészíthette. Tehát a tulajdonos és a hatalmi pozíció jelölésére is alkalmas volt. Először a főnemesi és egyházi könyvtárak könyveibe, azok borítójának első belső oldalára ragasztották az ex libriseket. A könyvnyomtatás terjedésével, a könyvek árának megfizethetővé válásával a kismesek és polgárok is gyűjthettek könyveket és készíthettek könyvjegyeket. Nekik általában nem volt címerük, így szakmájukhoz kapcsolódó szimbólumok kerültek a jogászok, orvosok, tudósok, művészek vagy más foglalkozásúak neve mellé.

Az ex libris sokszorosított kisgrafika, 20, de akár több száz nyomat is készülhetett belőle. Ehhez speciális technikákra volt szükség. Olyan alapanyagokra – dúcokra írták, rajzolták, karcolták, vészték, maratták az ábrát, illetve annak inverzét – amelyek viszonylag tartósak. Például csiszolt kőlap, fa-, acél-, ólom-, réz-, cinklemez, műanyag vagy lágyalap.

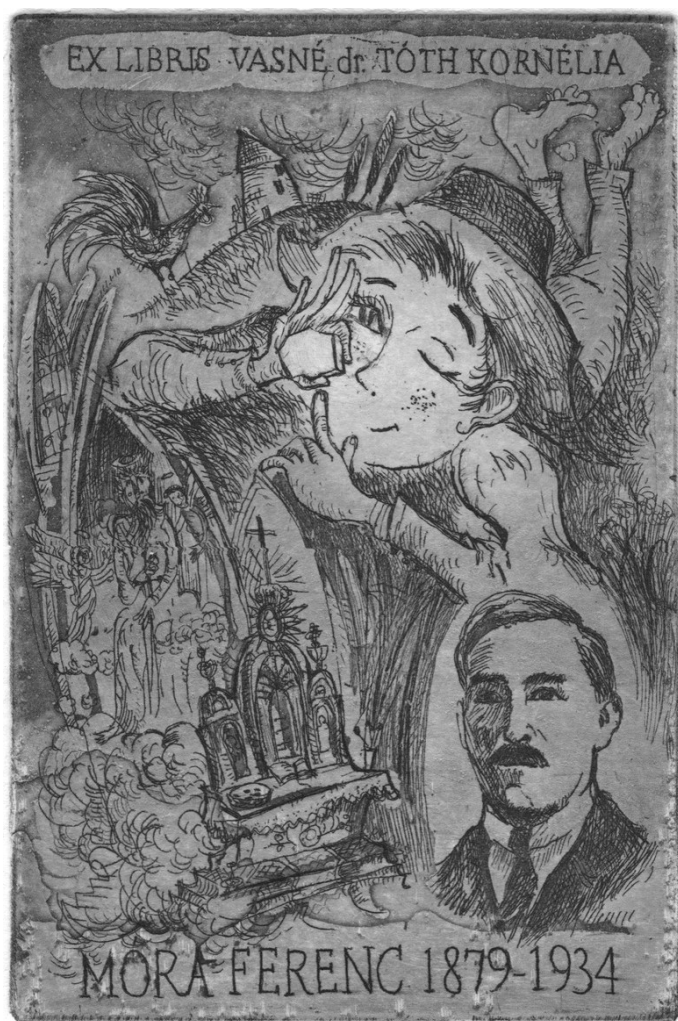
Kornélia a kiállítás szerkesztésekor nem a technikát, hanem a témát választotta rendezési elvnek. Kedvelt témakörei a könyv, irodalom, történelem, ex libris kongresszusok és egyéb események, valamint a portrék. Ezt tükrözi a kiállítási válogatás is. A plakáton szereplő grafikák mindegyike megtalálható a tablón.

A portréját is ábrázoló ex librist Safiya Piskun fehér-orosz művész készítette egy prágai nemzetközi kongresszus alkalmából.

SAFIYA PISKUN (BY), C3, 125x96 mm, 2018

Az első 10 tablón Kornélia saját nevére készült lapokat láthatunk kisgrafikai találkozókról, kongresszusokról – amelyeken személyesen vett részt, valamint az irodalom és történelem témaköréből. Itt külön felhívom a figyelmet a számítógép és hozzá kapcsolható eszközök segítségével készült grafikákra. Kováts Borbála így ír az új technikáról: „A művész felismerte az eszköz által nyújtott újszerű lehetőséget a világ és az ember eddig ismeretlen képének, sosem látott oldalainak feltárására. Az elektrografia a maga sajátos eszközeivel kezdte el feltérképezni a modern kor embere és a technika viszonyát is. Az új perspektívában a gép arca is megváltozott, a művész megszelídítette azt, sajátos, bensőséges kapcsolatot alakított ki vele. Nem a végzetet, hanem a továbblépés esélyét látta az eszközben.

KAPOLCSI KOVÁCS CSABA, C3, 97x65 mm, 2024

Úgy használta a technicizált információs társadalom eszközét, mint ahogy a tengeri élőlények lassan belepik, belakják, beépítik életükbe a tenger mélyére süllyedt hajó roncsait.” Vagyis a művész a gép nem rendeltetésszerű, eltérített használatával túllép a közvetítő szerepen és egyedi elektromos eszközzel készült képzőművészeti alkotást hoz létre.

A második tematikus egységben, 22 tablón már a lapok cseréjével megszerzett könyvjegyek láthatók. Itt a jó néhány intézmény számára készült ex libris között ismerőseket is találhatnak, pl. az ajkai, pápai és tapolcai könyvtárét. A foglalkozásokkal kapcsolatos lapok nagyon változatosak, ötletgazdagok.

A kiemelt témák közül a könyv hangsúlyos szerepet kap. Könyvbrázolás, könyv és nyomdászat, könyv és olvasás, könyv és ex libris, könyv és állat olyan sokoldalú megközelítésével találkozhatunk, hogy itt biztosan mindenki talál magának kedvencet. Erre 86 alkotó 350 munkája ad lehetőséget. A Kisgrafika Barátok Köre 65 éves. Erről is megemlékezik több tabló, köztük az egykori vezetőség tagjairól, aminek Kornélia is részese, valamint a budapesti mellett jelentős szegedi és ajkai csoportról is.

A tabló alatti tárlók közül az első kettőben a 22 saját szerzésű könyvből, katalógusaiból és 450 körüli tanul-

mányából, szakirányú írásából válogatott a témához kapcsolódókat. Erről a tárlatról is szerkesztett katalógust a kiállító.

A harmadik tárlóban a *Kisgrafika* és más szakfolyóiratokban megjelent cikkeiből válogatott a szerző.

A negyedikben saját idegen nyelvű cikkeiből és az ő munkásságát bemutató idegen nyelvű cikkeiből láthatnak válogatást.

Vasné dr. Tóth Kornélia munkásságát több kitüntetéssel, díjjal jutalmazták. Legjelentősebb a 2024-ben a Német Ex libris Egyesület nemzetközi találkozáján átvett Walter von Zur Westen-érem. Ezt az elismerést minden évben egyetlen olyan ember kaphatja, aki a könyvjegy kutatása, bemutatása, szakirodalmának bővítése, terjesztése kapcsán kiemelkedő teljesítményt mutatott fel. Ezt a díjat eddigi tudományos kutatásaiért, szakíróként végzett munkájáért, nemzetközi tevékenységéért, doktori disszertációjáért és a *Kisgrafika* folyóirat szerkesztéséért érdemelte ki. A Csingervölgy Nonprofit KFT-hez tartozó Városi Múzeum és Fotógaléria dolgozói és a jelenlévő érdeklődők nevében gratulálunk, és további eredményes munkájához minden jót kívánunk! A látogatóknak pedig azt, hogy a megismerés, a felfedezés élményével legyenek gazdagabbak.

Ezután Kornélia fejezte ki köszönetét, felolvasott egy verset az ex librisről és a kiállításról készült katalógust ajándékozott a látogatóknak. Miután meghallgattuk Purcell: *Largo* című művét, a kiállító is, a jelen lévő alkotók is szívesen válaszoltak kérdéseinkre.

A kiállítás katalógusa, szerk. Vasné dr. Tóth Kornélia, Budapest, 2024 (címlap)

KÖNYVAJÁNLÓ

FEHÉR BÉLA – VÉN ZOLTÁN LOMTALANÍTÁS A PARADICSOM KAPUJÁBAN

Dr. Kőrösi Ilona tollából

Remek könyvet ajánlok figyelmébe Tisztelt Művészetkedvelő Olvasó! VÉN ZOLTÁN grafikusművész, nagy ikonunk, művészeti elnökünk, életművét összefoglaló, új könyvet adott ki 2024-ben.

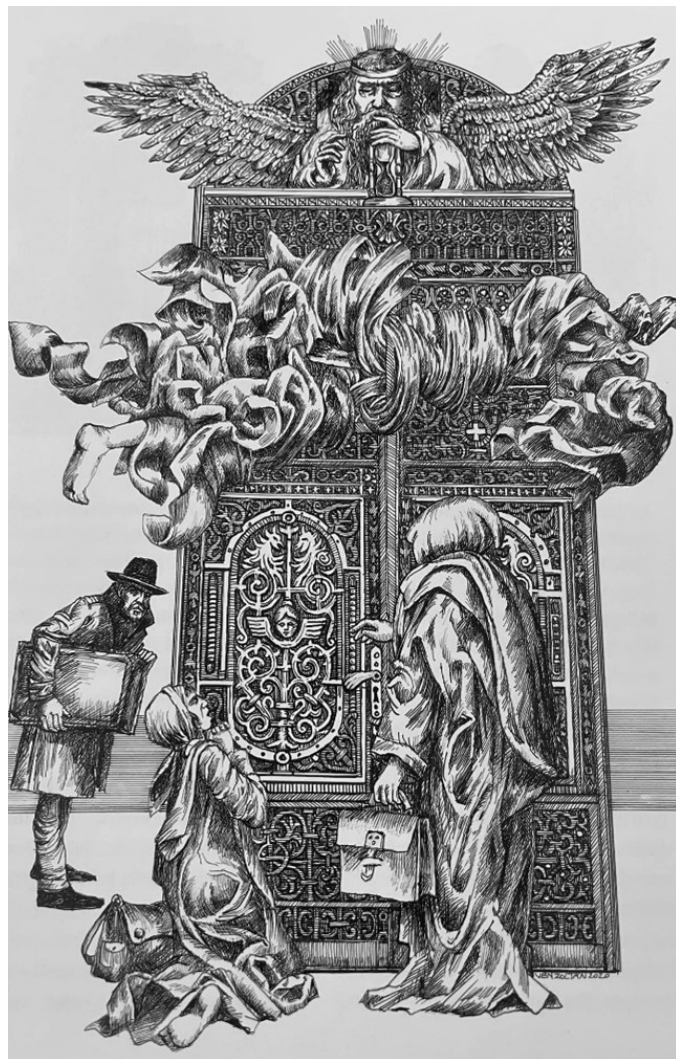
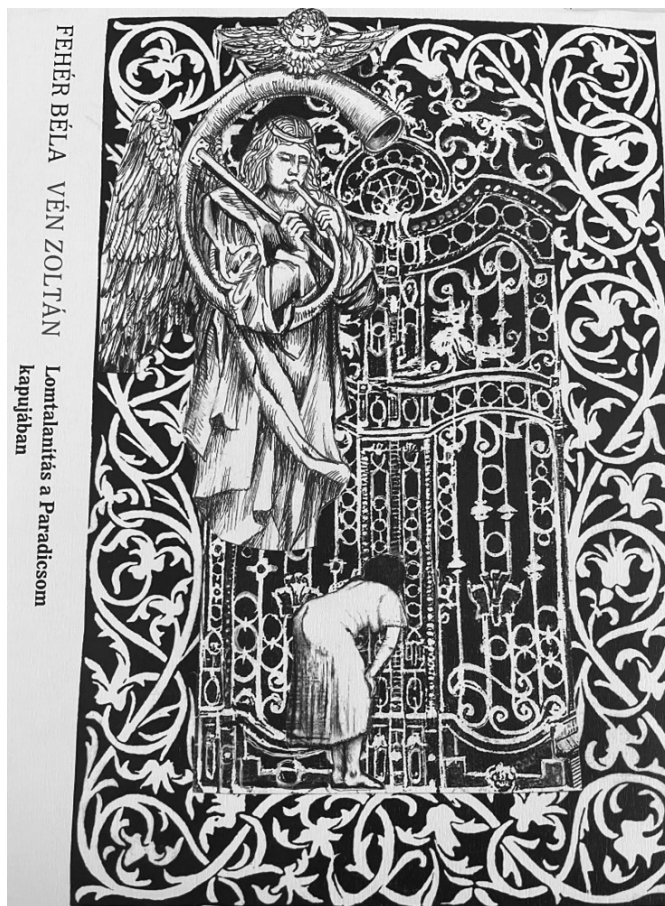
A visszatérő KAPU motívum újra kinyílik és bemutatja a művész remek alkotásait.

Műveit FEHÉR BÉLA (többek között a „Kossuth kifli” című könyv írója) egy tárlatvezetés keretében, olvasmányosan – hozzáfűzve számtalan, érdekes történetet, anekdotát – mutatja be az olvasó szórakoztatására.

Ez a kiadvány kettő az egyben, művészeti könyv és olvasmányos novella. Ezt a műves könyvet meg kell szerezni, a LIBRI Könyvkereskedelmi Kft. boltjaiban megvásárolható.

Mit is mondott róla az egyik elismert művészettörténész Dr. Supka Magdolna:

„Vén Zoltán egyike, Európa leghumorosabb művészeinek. A világ jelenségeit egy bizonyos tiszteletlenséggel figyeli. Magatartását azonban bölcsesség, tudás, az antik mitológiának és európai kultúrának alapos ismerete jellemzi, melyek távol tartják őt az olcsó megoldásoktól...”

DR. TEBELI IZABELLA

XL. FISAE Ex Libris Kongresszus Palma de Mallorca

Spanyolország csodás szigetén Palma de Mallorcán 2024 októberében immár negyvenedik alkalommal találkoztak az ex libris iránt elkötelezett gyűjtők és művészek.

Ebben az évben is képviseltette magát magyar delegáció a kisgrafikai seregszemlén Rácz Mária és férje Sárszegi György, valamint a cikk szerzője személyében. Visszatekintve az ötnapos rendezvény eseményeire röviden annyit mondhatok, hogy rendkívül inspiráló volt mind a nagyszámú kínai és multikulturális művészek elkötelezettsége, mind a már idősödő gyűjtők szenvedélye. Az ex librisek cseréjére minden nap volt alkalom, így a több mint 100 résztvevő igazán kellemes beszélgetések során juthatott újabb értékes kincsekhez. A 2024. október 5-én megtartott közgyűlés pontos statisztikával is segített: 111 résztvevő jelentkezett a kongresszusra a világ minden tájáról Ausztráliától az USA-n keresztül Kazahsztánig, sőt még japán művész is érkezett. A kongresszus „Béke” témakörében kiírt pályázatán 61 országból 260 kortárs alkotó összesen 550 művel vett részt a megmérettetésen. Kínai győzelem született, de büszkén sorolhatom fel a magyar művészek neveit, akik alkotásait a helyszíni kiállításon csodálhattuk meg: Molnár Icsu István, Balajti Károly, Havasi Tamás, Bíró Ildikó és Pál Csaba. Többen szóvá tették, hogy ilyen nivós versenyen miért csak egy díjat osztottak. Igen, jogos volt a felvetés, de be kell látnunk, hogy nemcsak a magyar egyesületünk küszködik forráshiánnyal, hanem ez nemzetközi szinten is általános, miszerint egyre kevesebb az állandó tag, valamint művész. Az új technikák térhódítása is nyilvánvaló, egyre több a digitális technikával készült ex libris, sőt a közgyűlésen már a mesterséges intelligencia problematikája is felvetésre került.

A közgyűlés megválasztotta 6 évre a spanyol főszervezőt, Mariá Casas Hierrot elnöknek és 2 évre ismét a finn Olli Ylönt választottuk főtítkárnak. A dán Klaus Rödelnek – ő az egyik ex libris doyen – köszönhetően a FISAE news letterek továbbra is érkeznek elektronikusan mindenki mailfiókjába.

A következő, azaz 2026-os találkozó helyszíne Várna lesz, a bolgárok ugyan személyesen nem vettek részt a rendezvényen, de sikerrel mérkőztek Athén ellen, jöllehet a görögök nagyon lelkes és minisztériumi támogatottságú küldöttekkel képviseltették magukat.

A spanyol vendéglátók kirándulással is kedveskedtek az érdeklődőknek. Megismerhettük Joan Miró munkásságát és mallorcai stúdióját. A Bellver-vár évszázados falai között hallgattuk a sziget izgalmas történelmét.

Sárszegi György és Rácz Mária a kongresszuson

Az időjárás is kedvezett a kongresszus résztvevőinek, hiszen egy hétig verőfényes napsütésben „őszölhettünk” a baleári szigeten.

Köszönjük a spanyol szervezők vendégszeretetét!

VÁRKONYI KÁROLY 1960-as években készítette linóleummetszetei a mai helyzetében a világnak: FIGYELMEZTETÉS!

„Amikor az ex libriseiről beszélünk, olyan, mintha órála beszélnének. Munkája finom, precíz és sokatmondó volt. Semmi sem került el a figyelmét. A formák egyensúlya, a fehér és fekete kontrasztja olyan ékköszertű, apró grafikákat eredményeztek, mint egy kivésett kámea. Munkáiban tükröződött emberi és művészi eleganciája. Nemeslelkűsége és lelkesedése mindenkit magával ragadott. Ő nem tűnt el, hisz itt maradtak művei, melyek mindörökre róla fognak beszélni. Ahányszor csak kezemben tartom egy ex librisét, csendes ima száll fel oda, ahol ő továbbra is figyel minket mosolygós, szerető szemeivel. Viszontlátásra, barátom. Hamarosan találkozunk!” – így írt búcsú-soraiban Mario De Filippis olasz ex libris gyűjtő Várkonyi Károly kisgrafikai munkásságáról.

(Forrás: Várkonyi Zsolt: *Várkonyi Károly grafikus és festőművész élettörténete*, Debrecen, 2007, 88.)

Özvegyek és árvák

Az otthon

Menekülők

Hősök voltak

Hazatérők

175 éve volt az 1848-1849-es dicsőséges szabadságharc

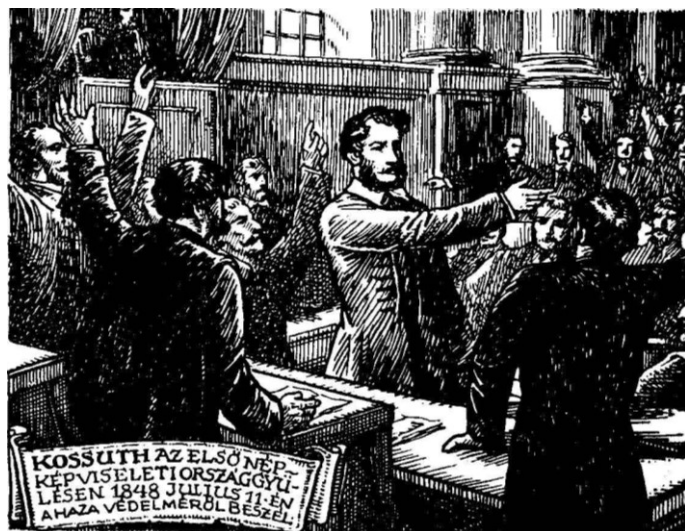
Haranghy Jenő P1, 73x97 mm

Haranghy Jenő P1, 73x97 mm

Haranghy Jenő P1, 72x94 mm

Haranghy Jenő P1, 74x96 mm

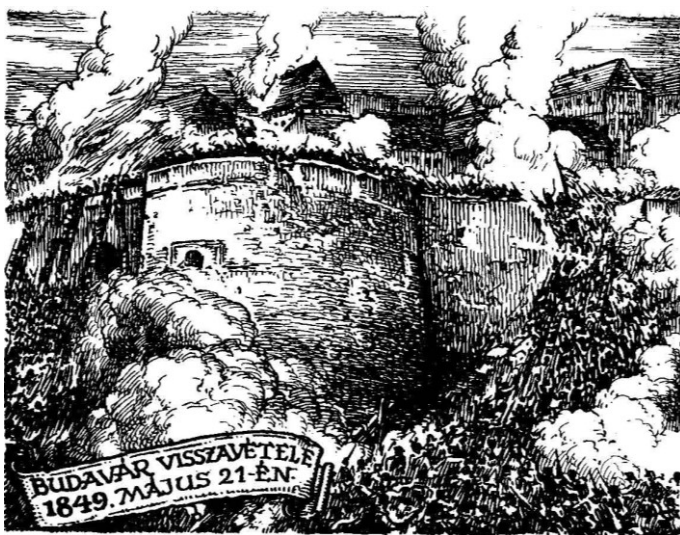

Kékesi László X3, 88x130 mm

Lenkey János – a linoleummetszettel ellentétben – Egerben, 1807. szeptember 7-én született, és Aradon a vár börtönében, 1850. február 8-án halt meg. 1848. május 30-án kalandos körülmények között Magyarországra szökött, hogy csatlakozzon a szabadságharchoz. Lenkey vezérőrnagy ezredébe osztották be Rózsa Sándornak a hazáért harcolni kész betyárjait, mintegy százötven főt.

Haranghy Jenő P1, 71x94 mm

Haranghy Jenő *PI*, 75x98 mmHaranghy Jenő *PI*, 72x93 mmHaranghy Jenő *PI*, 73x97 mmHaranghy Jenő *PI*, 75x97 mmHaranghy Jenő *PI*, 73x97 mmHaranghy Jenő *PI*, 75x93 mm

Haranghy Jenő P1, 72x94 mm

Haranghy Jenő op.107, P1, 72x95 mm

Haranghy Jenő P1, 107x103 mm

Az Aradon kivégzett honvédtisztek haláluk előtt könyvekből merítették még erőt a rájuk váró legutolsó nehéz pillanatra, néhányan pedig feleségeiknek és gyermekeiknek fogalmazták meg búcsú gondolataikat. Ezekkel a fájdalmas szép levelekkel emlékezünk az aradi vértanúkra, az 1848-49. évi szabadságharc hőseire.

KISS ERNŐ: Istenem, az új kor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei virrasszatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen szívük és a hazáé az életük.

LAHNER GYÖRGY: Krisztus keresztje és a bitófa oly rokon! És az isteni áldozat mellett oly törpe az én áldozatom!

DESSEWFFY ARISZTID: Tegnap hősök kellettek, ma mártírok... Így parancsolja ezt hazám szolgálata.

DAMJANICH JÁNOS: Legyőztük a halált, mert bár mikor készek voltunk elviselni azt.

AULICH LAJOS: Szolgáltam, szolgáltam, mindig csak szolgáltam. És halálommal is szolgálni fogok. Forrón szeretett magyar népem és hazám, tudom, megértik ezt a szolgálatot.

LÁZÁR VILMOS: Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke, és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.

NAGYSÁNDOR JÓZSEF: De rettenetes volna most az elmúlásra gondolni, ha semmit se tettem volna az életembe! Alázatosan borulok Istenem elé, hogy hőssé, igaz emberré, jó katonává tett.

POELTENBERG ERNŐ: Minket az ellenség dühös bosszúja juttatott ide.

SCHWEIDEL JÓZSEF: A mai világ a sátán világa, ahol a becsületért bitó, az árulásért hatalom jár. Csak egy igazi forradalom, a világ új forradalmi embersége söpörheti el ezt az átkozott, meghasonlott világot.

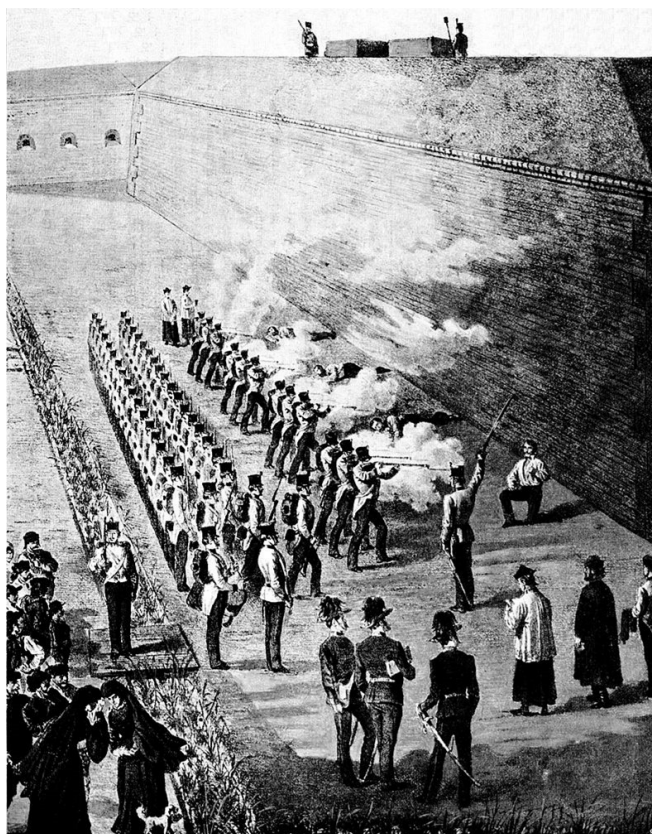
KNÉZICH KÁROLY: Milyen különös, hogy Haynau bíró is keresztény és én is az vagyok. Csak az ördög keverhette így össze a kártyákat.

LEININGEN-WESTERBURG JÓZSEF: A világ felésmél majd, ha látja a hóhérok munkáját.

VÉCSEI KÁROLY: Isten adta a szívét, lelket nekem, amely népem és hazám szolgálatáért lángolt.

TÖRÖK IGNÁC: Nemsokára Isten legmagasabb ítélőszéke elé állok. Életem parányi súly csupán, de tudom, hogy mindig csak Őt szolgáltam.

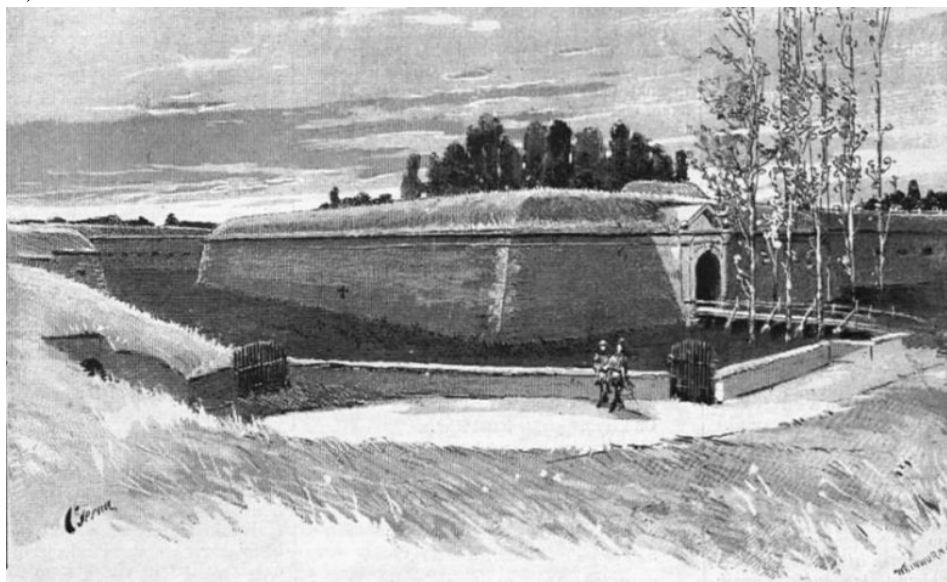
Gáspár András tábornok, aki kegyelmet kapott, így emlékezett az ítélethirdetésre: Olyan büszkén fogadták a halálos ítéletet, mintha csupa dicséretet olvastak volna fel előttük. A kihallgatásoknál, amikor még remélték, hogy javítanak sorsukon, talán szelídeknek mutatkoznak, de most mindegyik egyszerre úgy megkeményedett, mint a gránitszikla.

Az aradi vértanúk kivégeztetési helye, az aradi vár sáncárka melyben

Schweidel József,
Kiss Ernő, Dessewffy Arisztid
és Lázár Vilmos tábornokok
agyonlövették.

Cserna Károly rajza

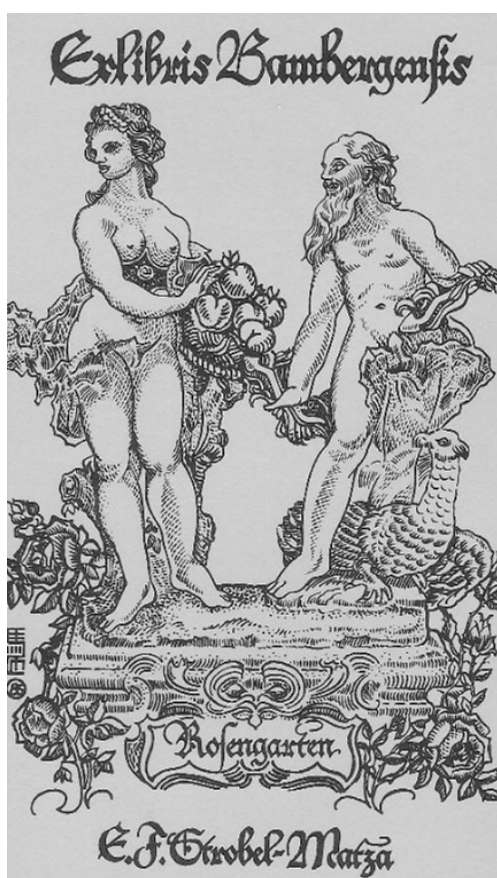

STOKINGER JÓZSEF

Az ex libris nem csak szórakoztat, de bővíti is tudásunkat

Mindenhol az olvasásra a könyvek szeretetére bízatom a környezetemben élőket – hiszen olvasni, beszélgetni jó, s ami érték a könyvekből, verses-kötetektől meríthető – azt nem helyettesítheti semmi más! Az ex librisek nézegetése is arra sarkall, hogy olvassak a látottakról:

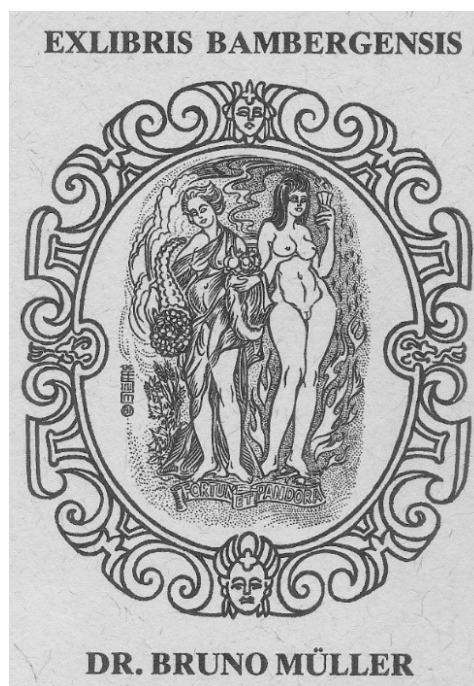
EUGEN FRANZ STROBEL-MATZA
Nürnberg, 1931 –
RÓZSAKERTBEN

115x65 mm, 1986

A rózsza története évezredek múlta tekint vissza. Az olyan ősi kultúrákban, mint a Kínai Császárság, az ősi indiai birodalmak, Assíria, Egyiptom, az ókori görög városállamok és Római Birodalom a rózsát mély tisztelet övezte, a rózsából készült illóolaj és aromavíz a tradicionális medicina része volt. A rózsát először a Lesbosz szigetén élt, ókori görög költő, Szapphó nevezte a virágok királynőjének. Az ókori rómaiak a rózsát Vénusz könyveiből és Ámor nevetéséből eredeztették. A görög mitológia szerint, amikor Aphrodité a halálosan megsebesült szerelméhez Adoniszhoz sietett, megkarcolta néhány rózsával, és kiserkenő vére pirosra festette a mitikus fehér virágokat. Így változott piros színűvé a fehér rózsza, amely a mai napig a szerelem jelképe.

EUGEN FRANZ STROBEL-MATZA
Nürnberg, 1931 –

op. 136, 98x70 mm, 1987

EXLIBRIS BAMBERGENSIS (Constitutio Criminalis. A bambergi érsekség számára Schwarzenberg által készített büntető törvény (Halsgerichtsordnung) 1507. Utánzata az 1516-iki Brandenburgensis. Mindkettő V. Károly büntető törvénykönyvének (Carolina) képezi alapját, amiért amazt „mater Carolinae”, emezt „soror Carolinae” is nevezik.) A fenti ex librisen görög mitológiai alakok: FORTUNA a szerencse, a sors, az élet esetlegességének a megszemélyesítője, istennője (Jupiter első lánya). A másik akt PANDORA, Epimétheusz felesége, a görög mitológia szerint az első (földi, vagyis halandó) nő, akit istenek teremtettek.

PEREI ZOLTÁN

Zarándnádás, 1913. december 18. –
Budapest, 1992. szeptember 24.

IMHOTEP= „aki békében érkezik”; (i. e. 27. század) ókori egyiptomi polihisztor, aki a III. dinasztiaabeli Dzsószer fáraó alatt szolgált. Ő tervezte a fáraó piramisát. A fáraó tanácsosa és Ré héliopoliszi főpapja volt. A világ első ismert mérnökének, építészének, orvosának, költőjének és írójának tartják (habár kortársa, Hesziré szintén orvos volt). Figyelemreméltó egyénisége olyan hírnevet szerzett neki, hogy a mai napig nem merült feledésbe.

X1, 183x70 mm, 1979

VÉN ZOLTÁN

**GIGÁSZOK HARCA
A GÖRÖG ISTENEK ELLEN**
C2, 75x110 mm, 1986

A gigászok szakállas, bozontos hajú, félig kígyó testű lények a görög mitológiában. Gaia és Uranosz gyermekei voltak, akik akkor születtek meg, amikor Kronosz levágta apja szemérmét (kasztrálta), és az így ontott vére a földre, tehát Gaiára hullott. Minden csepp véreből született egy hatalmas erejű óriás, így a gigászok sokan voltak, számukat nem is tudta pontosan még anyjuk sem. Amikor Zeusz letaszította a gigászok testvéreit, a titánokat a Tartaroszba, a hatalmas óriások bosszút fogadtak az olümposzi istenek ellen, és hogy elérjék az Olümposz tetejét hegyeket halmoztak egymásra. A jóslat szerint az Olümposz lakói nem győzhették le a gigászokat Héraklész segítségével. A nagy hős is részt vett a harcokban, így a gigászok elpusztultak. A gigászok története sajátos keverékét mutatja a hettita mitológiának, ahol a Kumarbi-legendakörben szintén az istenek generációinak küzdelmei olvashatók, ott is van kasztrálás, amelynek révén istenek fogannak, és Kumarbi egy sziklát termékenyít meg, amelyből a gigászokhoz hasonló Ullikummi születik.

NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR
Vecsés 1935 – Cegléd 2019

op. 53, X2, 88x52 mm, 1971

PETRY BÉLA ALBERT

(Erdély) Erzsébetfalva 1902.03.31 – 1996.11.

P1, 87x80 mm, 1991

HYGIEIA a görög mitológiában Aszklépiosz és Epioné leánya, az egészség, a tisztaság és a közegészségügy istennője. Jóságos tekintetű szűznek képében is megjelenítették (például a brit múzeum szobrán). A rómaiaknál Salus.

HERMÉSZ, a rómaiaknál **MERCURIUS**. Zeusz és Maia nimfa gyermeke. Az istenek hírnöke a görög mitológiában. A pásztorok, utazók, kereskedők, súly- és hossz mértékek istene, az ékesszólás, irodalom, az atlétika és a tolvajok védelmezője. Közismert volt az olümposziak között furfangjáról és ravaszságáról. A költészetet sem vetette meg, és ezért Apollón egyik legközelebbi barátja volt. Homérosz két himnusza, Alkaios verse, Horatius több ódája szólt róla az ókorban. – Vázákon, falfestményeken, ex libriseken ~ kalppal és szárnyas saruval ábrázolták.

DR. JUHÁSZ ISTVÁN

Gulicska Lőrinc, az ezoterikus grafikusművész

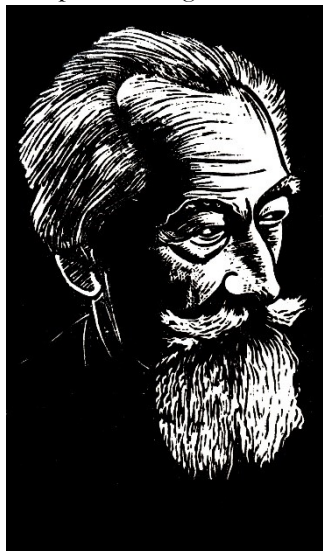
Gulicska Lőrinc szakmai-művészi pályafutása messze van a szokványostól. Rengeteg grafikája, rajza van, de mellette fest, fotózik, videózik. Művei többször is megjelentek a Kisgrafika lapban.

Tanulmányok, munkahelyek

Az 1952-ben Cegléden született grafikust a rajzolás szeretete már általános iskolában megérintette, Hidvégi Lajos – diákbecenevén a „Bajusz” – tanította rajzra (miként e cikk szerzőjét is). A nagy műveltségű rajztanár nem taníthatott irodalmat, történelmet, ebben a II. világháború alatt kapott vaskeresztje jelentett akadályt, ettől függetlenül ismereteit igyekezett átadni kisdiákjainak. A középiskolai rajztanárunk – Polgár Lajos – ismét ugyanaz a személy volt, aki nem csak a rajztudást fejlesztette a diákjaiban, hanem a művészettörténetet is megszerettette.

Egy sportsérülés vetett véget Gulicska Lőrinc ígéretes sportpályafutásának, így az érettségi megszerzése után már a honvédségnél dolgozott egy évet rajzolóként. Ezt követően, 1972-től a Nagy László Lázár (ld. a Kisgrafika 2024/1-es lapszámát) vezette dekorációs műhelyben dolgozott három évet. Olyan szakmai közegbe került – Nagy László Lázár mellett itt dolgozott Prohászka Antal festőművész, Baán Lajos festő és grafikus, Kármán Sándorné (Hugi), aki szintén szépen festett, Komáromi Imre a jelentős nemzetközi kapcsolatokkal is rendelkező ex libris gyűjtő –, amelyben egyenes út vezetett a grafikusmesterség felé. Természetes volt, hogy elsajátította a sokszorosító grafikai technikákat, a fa- és linómetszést, a hidegtűkarcot, megismerte a rézmetszet, rézkarc technikákat. És munkaköri kötelezettségként a címfestést is.

Belépett a Kisgrafika Barátok Körébe is, kongresszusokon, linó- és fametszeteivel országos grafikai kiállításokon vett részt, ismeretséget kötött az akkori nagy grafikusokkal, így például Fery Antallal, Várkonyi Károlylyal, Stettner Bélával.

Dr. Illyés Sándor László
(jogász, neves ex libris gyűjtő
portréja, 1975,
24x40 mm, fametszet)

Önarckép Archimboldo stílusában
(grafikai eszközökből, 1974, 100x110 mm, linómetszet)

Ez már több volt, mint hobbi, elindított egy folyamatot az újabb és újabb alkotások és technikák felé, de nem fogalmazódott meg benne, hogy művészi pályára lépjen. A műhelymunka, a sok pozitívum mellett, negatívan is hatott rá, jó néhány év után tudott csak a Nagy László Lázár által elvárt, tanított egyéni grafikai ábrázolásmóddal szakítani, saját egyéni stílusát kialakítani.

Felsőfokú tanulmányait 24. évesen, 1976-tól kezdte meg Szegeden, ahol földrajz-rajz tanári diplomát szerzett. A diploma megszerzése után a ceglédi Losontzi Iskolában helyezkedett el, ahol speciális képzést igénylő gyerekekkel foglalkozott, azaz minden diákjának „rászabott” feladatokat kellett adnia. A rajztanítás mellett – korábbi sportmúltjára tekintettel – a gyerekek sporttevékenységét is menedzselte, komoly országos eredményeket is elért ezen a területen. A Losontzi volt a diploma megszerzése utáni első és egyetlen munkahelye, innen ment nyugdíjba 2015-ben. A tanítást nem hagyta abba, ma is visszajár óraadóként a katedra mögé.

A grafikusművész, rajzoló, festő

A tanítás mellett – legalábbis eleinte – kevés lehetősége volt a művészi tevékenységre, a családalapítás, a lakhatás és megélhetés napi feltételeinek megteremtése eléggé lekötötte. Az ezredforduló felé közeledve támadt fel benne ismét az önkifejezés vágya. Egy mandaláról szóló könyv olvasása után 1999-ben elhatározta, hogy naponta rajzol egyet, 400 napon át készített ilyen jellegű képeket. Belejött, úgyhogy még kétszáz napig folytatta, majd készített még 140-et. Ez a folyamat kialakított benne egy sajátos rajzolósi készséget, technikát.

Már az első négyszáz után egyéni kiállításon (Cegléd) is bemutatta alkotásait, majd a 600 elkészülte után Orosházán, azóta pedig jó néhány önálló és csoportos kiállítása is volt.

Húsvéti üdvözlő (alkalmi grafika, 2023)

Kopernikusz, illusztráció egy szakmai cikkhez (2020)

Ex libris dr. Tebeli Izabellának (2024)

Szabad kézzel rajzol és színez, fest, de a geometriai alakzatokhoz sablonokat is igénybe vesz. Az alkotások vonalai nem előre megtervezettek, a sok geometriai alakzat mellett gyakori elem a szimmetria is, de azt – jobban megnézve – gyakran megtöri. Sajátos egyensúly látható rajtuk, ez vonatkozik a színhasználatra, az arányokra is. Nagyon fontosnak tartja a megfelelő ráhangolódást, ez a lelki nyugalom mellett zenehallgatást, ha irodalom inspirálja a művet, akkor a forrás olvasása, hangoskönyvként való hallgatása ad inspirációt. Így készült például nyolc Don Quijote illusztrációja is. A rajzok elkészülte után besz kenneli az alkotásokat, majd számítógépen végez apróbb kiigazításokat (például túlhúzott vonalak törlése). A sokszorosítás, ha arra igény van, már printerrel, fénymásolóval történik. Barátságból vagy kérésre számos ex librist, alkalmi grafikát is készített, de készít ma is. Több ilyen felkérést kapott a KBK tagjaitól is.

A keleti filozófiák bűvöletében

Gulicska Lőrinc reiki mesteri képesítést is szerzett, így a mandalák készítésétől egyenes út vezetett az ilyen típusú alkotások illusztrációkként, ill. kiállításokon való megjelenéséig. Felkérték, hogy készítsen illusztrációt, egy ezoterikus könyvhöz, mely 52 fejezetből áll. Minden fejezethez készült egy rajz, majd – ráadásként – készített

még egy rajzot. Ezt követően derült ki, hogy a szerző írt még egy 53. fejezetet a könyvhöz. Ilyenek a megérzések! Egy 44 lapból álló buddhista kártyacsomagot készített 2021-ben, melynek rajzai saját elképzelés alapján álltak össze. A kártyalapokhoz magyarázó kézikönyv is készült, kereskedelmi forgalomba került, sikerére jellemző, hogy a vonatkozó honlapon az 'elfogyott' üzenettel találkozhatunk.

Szintén a keleti szimbólumok inspirálták a 2023 végén megjelent 1+12 lapból álló 2024-es naptár rajzait.

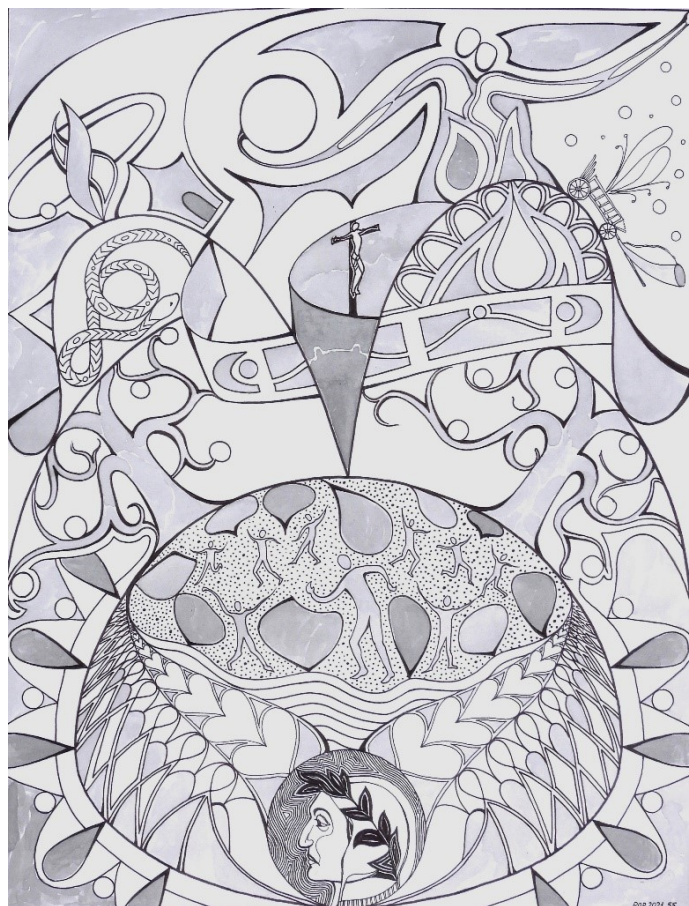
Alkotásokból önálló kiállítása volt a Ceglédi Kossuth Múzeumban 2019 november-decemberében. A bemutatott 55 alkotás többségét a keleti filozófiák inspirálták.

A cikk szerzőjének felkérésére készített alkotások

Több kiállítás rendezőjeként, szervezőjeként felkértem Gulicska Lőrincet, hogy alkotásaival működjön közre az eseményeken.

Nagy László Lázár halála után egy évvel, 2020-ban emlékkiállítást rendeztem a tiszteletére. Ezen a kiállításon két in memoriam rajzzal szerepelt Lőrinc, amelyek megjelentek az emlékkiadványban is.

Dante halálának 700. évfordulójára rendezett ceglédi rendezvénysorozat kiemelkedő eseménye volt egy kiállítás a Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium dísztermében.

Dante Isteni színjáték – Paradicsom (2021)

A Don Quijote sorozat egy lapja

A korabeli alkotások mellett felkért művészek művei is szerepeltek, köztük Gulicska Lőrinc három alkotása, melyek – stílszerűen – a Pokol, a Purgatórium és a Paradicsom címmel jelentek meg a kiállításon és a kapcsolódó kiadványban.

Madách Imre születésének 200. évfordulója szintén alkalmat teremtett egy nagyívű rendezvénysorozatra. A fő eseményként a Ceglédi Nagytemplomi Református Gyülekezeti Házban mintegy kétszáz képzőművészeti alkotásból álló kiállítás nyílt, illetve ugyanezen a helyszínen egy órás időtartamban negyven színi hallgató adott elő részleteket Az ember tragédiájából. A kiállításra két nagyobb méretű (70x100 cm-es) festményt készített Gulicska Lőrinc *A Teremtés és Merengés* címmel.

A festmények a színpad két oldalán voltak az előadás alatt. Természetesen ezek is megjelentek az emlékkiadványban.

A Madách-rendezvényekre való felkészülés során kapott inspirációt az egyes színekhez kapcsolódó egyvonalas rajzok készítésére. Biztatásomra végül mind a 15 színhez készült ilyen rajz, illetve egy 16. is, amelyek – rövid idézetekkel kiegészítve – önálló kiadványként is megjelentek. Szintén a felkészülés inspirálta egy Madách portrét és a Tragédia néhány elemét tartalmazó vonalas ex libris megalkotására; ez megjelent a Kisgrafika 2023. évi 2. számának címlapján is.

Gulicska László:
A Kékszakállú herceg

LÓTUSZVIRÁG

Gulicska László: Buddhista kártyalap,
7,5 x11 cm, kézzel rajzolt, számítógéppel színezett, 2018

IMAMALOM

Gulicska László: Buddhista kártyalap,
7,5 x11 cm, kézzel rajzolt, számítógéppel színezett, 2018

MERU HEGY

Gulicska László: Buddhista kártyalap,
7,5 x11 cm, kézzel rajzolt, számítógéppel színezett, 2018

**ÁLDOTT, BÉKÉS,
SZERETETBEN GAZDAG
KARÁCSONYT KÍVÁNUNK**

Várkonyi Károly Amadé, X2, 110x60 mm, 1982

Bánsági András, op. 207, X3, 85x110 mm, 1985

Drahos István, op. 400, X2, 80x55 mm

Légrády Sándor, P1, 120x65 mm, 1937